

Anton Schindling professzor emlékére

*(Frankfurt am Main, 1947. január 20. –
Tübingen, 2020. január 4.)*

A Magyar Érdemrend lovagkeresztjének átvétele (Berlin, 2014)

Fotó: Dennis Schmidt

Életének 73. évében, 2020. január 4-én elhunyt Anton Schindling, a tübingeni egyetem szenior professzora, a kora újkori felekezetszerveződés, művelődés és rendiség történetének elismert kutatója. Halálával nemcsak egy jeles német történész távozott, hanem egy olyan személyiség is, akit évtizedek óta szoros kapcsolatok fűztek Magyarországhoz és a magyar történész szakmához.

Anton Schindling 1947. január 20-án született a Majna menti Frankfurt Höchst városrészében, egy asztalosmester fiaként. Hesseni származására mindvégig büszke volt, és ott, az egykori szabad birodalmi város miliójében ismerkedett meg a keresztény felekezetek egymás mellett élésével is. Ez az interkonfesszionális szemlélet egész életében végigkísérte, és tudományos munkásságára is komoly hatással volt. A második világháborút követően felnövekvő történészgeneráció tagjaként tudatosan szakított a német történelem porosz orientációjú, „kisémet” szemléletével, és a kora újkori történelmi múltat annak társadalmi, kulturális és felekezeti sokszínűségében szemlélte. De kortársaihoz hasonlóan ugyanígy érdekelte a „rég birodalom” alkotmányos berendezkedése, a kora újkori politikai intézményrendszer felépítése és működése is. Munkásságának utolsó szakaszában pedig a katolikus felvilágosodás lenyomatait vizsgálta a német kultúrkörben. Széleskörű tudományos tevékenységet folytatott: publikációs listáján három monográfiát találunk, negyvenöt kötet szerkesztésében vett részt, és közel háromszáz tanulmányt jegyez. 1990-től sorozatszerkesztőként tevékenykedett a *Reformationsgeschichtliche Studien und Texte* című, a münsteri Aschendorff kiadónál megjelenő könyvsorozatnál, amelynek keretében több mint százhetven mű látott napvilágot. 1997-től közreműködött a Görres-Gesellschaft történelmi évkönyvének szerkesztésében, és társszerkesztője volt a tübingeni egyetem keretében megjelenő *Contubernium – Tübinger Beiträge zur Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte* című könyvsorozatnak, valamint a szintén tübingeni székhelyű *Schriften zur Südwestdeutschen Landesgeschichte* című sorozatnak. 2005-től a *Kommission für geschichtliche Landeskunde in Baden-Württemberg* elnöke volt, végül tagja volt a 2012-ben, az MTA Történettudományi Intézetének kiadásában indult *Hungarian Historical Review* című folyóirat szerkesztőbizottságának.

Az elemi iskola elvégzése után a nagymúltú Leibniz Gimnázium tanulója lett, ahol 1966-ban érettségizett. Ezt követően Frankfurtban folytatta egyetemi tanulmányait is, a Johann-Wolfgang-Goethe-Universität történelem, művészet-történet, filozófia és politikatudomány szakán. 1971-ben szerzett tanári diplomát történelemből és politikatudományból. Az egyetemi évek alatt ismerkedett meg Friedrich Hermann Schubert professzorral, aki tanulmányait követően asszisztens állást biztosított neki a Bajor Tudományos Akadémia keretei között működő, az 1512. évi birodalmi gyűlés iratanyagának megjelentetését végző kutatócsoportban. Szintén egyetemi tanulmányai alatt ismerte meg Volker Presst is, aki ekkor Schubert professzor mellett dolgozott a frankfurti egyetemen. Ebből

Tanulmányi kirándulás (Bakonybél, 2015)

Fotó: Kollár Levente

az ismeretségből életre szóló barátság alakult ki. Doktori disszertációját a strasbourgi gimnázium és egyetem 1538 és 1621 közötti történetéről írta. A munkát Schubert halálát követően Johannes Kunisch vezetésével fejezte be, és védte meg 1974-ben. Ezt követően a würzburgi egyetemen dolgozott Peter Baumgart aszisztenseként, és itt is habilitált 1983-ban a regensburgi „örök” birodalmi gyűlés kezdeteiről írott munkájával.

Tudományos karrierjét ezután rövidebb eichstätti tartózkodást (1985–1987) követően az onabrücker egyetemen folytatta a kora újkori történelem professzoraként (1987–1995). 1990-ben meghívást kapott Bonnba, hogy átvegye a harmincéves háború történetének kiemelkedő kutatója, Konrad Repgen professzor egyetemi katedróját, ezzel a lehetőséggel azonban nem élt. 1995-ben Volker Press utódjaként Tübingenbe került: az Eberhard Karls Universität Tübingen Újkortörténeti Tanszékét vezette egészen 2015. évi nyugdíjazásáig. Ezt követően a tübingeni egyetem szenátusa szeniorprofesszori kinevezést adományozott neki, így biztosítva számára a további kutatáshoz és tudományszervező munkához szükséges szakmai és egzisztenciális háttérrel. Romló egészségi állapota azonban megakadályozta abban, hogy az új pozíciójából adódó lehetőségeket hosszútávon kamatoztassa, végül életművét ez év kezdetén lezárta a halál.

Látogatóban Soós Istvánnál (Budapest, 2014)

Fotó: Dennis Schmidt

Híres volt a magyarok, a magyar történelem és kultúra iránti szeretetéről. Bár nem beszélte nyelvünket, alig akadt a magyar múltnak, különösen az elmúlt fél évezred magyarországi, erdélyi vagy éppenséggel délvidéki politika-, társadalom-, egyház- és művészettörténetének olyan fontosabb eseménye, jelensége, amelyről ne lett volna valamilyen tudomása. Széleskörű ismereteit kitűnően kamatoztatta egyetemi óráin, konferencia-előadásain, amikor a magyarországi vagy a kelet-közép-európai térség históriájáról volt szó. Szerencsések lehettek azok a magyarországi kutatók, vele egykorúak vagy fiatalabbak, akik közel kerülhettek hozzá. Az előbbieket nemcsak kollégákként, hanem barátokként is számontartotta, az utóbbiakat pedig tanítványaivá fogadta. Ifjúkorától, már az 1970-es évektől fogva Volker Press társaságában számos alkalommal járta be Magyarországot, Erdélyt, Szlovákiát a magyar történelem és művelődés elkötelezett híveként és propagátorként saját hazájában.

Tanulmányi kirándulás (Budapest, 2015)

Fotó: Dennis Schmidt

Kelet-Közép-Európa-hoz és szorosabban véve Magyarországhoz való viszonyát a mainzi székhelyű Európai Történelmi Intézet (jelenlegi nevén Leibniz-Institut für Europäische Geschichte) mélyítette el, ahol 1977–1981 között habilitációs értekezésén dolgozott. A regensburgi „örök” birodalmi gyűlés kezdeteiről írt munkájához folytatott kutatásai során az intézet falai között sok kelet-közép-európai ösztöndíjossal ismerkedett meg, akik közül többekkel évtizedes szakmai kapcsolatot alakított ki. Később német kollégáit is arra biztatta, hogy karolják fel és támogassák a magyar ösztöndíjasokat németországi tanulmányaik és kutatásaik során.

Tübingeni katedráján sem feledkezett el magyar kollégáiról, sokukat meghívta a nagy hírű egyetemre, illetve ösztöndíjat biztosított számukra. Mindazok, akik szűkebb pátriájában vagy a nagyvilágban, így Magyarországon is élvezheték társaságát, sohasem feledik önzetlenségét, nagyvonalúságát, emberbarátságát, amelyben magyar ismerőseit-barátait részesítette. Híresek voltak tübingeni vacsorái, amelyeken tanártársaival, diákjaival vagy éppenséggel ösztöndíjasaival az egyetemi órák terheitől mentesen, a napi nehézségeket feledtetve, felszabadultan, valósággal „sziporkázott”. Kitűnő ételek és italok mellett ismereteinek kimerítthe-

tetlenül gazdag tárházával kápráztatta el társaságát. Itt nem egyszer idézte fel magyarországi útjainak azon pillanatait, amikor a magyar konyha hívévé szegődött. Az őt ismerőknek olyan emberként él emlékezetében, aki egyrészt nagy szellemi teljesítményekkel, a német és a nemzetközi történettudományos gondolkodást meghatározó vagy befolyásoló alkotásokkal írta be nevét a *scientia historiae* aranykönyvébe, másrészt igazi mecénásként és barátként viselkedett. A magyar történettudomány iránt tanúsított szeretetének utolsó, nagylelkű gesztusaként 2017-ben a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának ajándékozta mintegy háromszáz folyóméternyi válogatott, értékes könyvgyűjteményét.

Legközelebbi barátai kedvesen „unser Anton”-ként idézték és idézik fel alakját. Mi magyarok talán szintén joggal csatlakozhatunk hozzájuk, és nevezhetjük őt nemes egyszerűséggel „a mi Antonunknak”. Azon kevesek közé tartozik, akikre méltán illenek Marcus Tullius Cicero felemelő szavai: „*Mors terribilis iis, quorum cum vita omnia extinguntur; non iis, quorum laus emori non potest.*” („A halál félelmetes azoknak, akiknek a földi élettel mindennek vége, de nem azoknak, akiknek dicső neve halhatatlan.”)

Forgó András – Soós István

Anton Schindling válogatott bibliográfiája

Monográfiák

Humanistische Hochschule und freie Reichsstadt – Gymnasium und Akademie in Straßburg 1538 bis 1621. (Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz Band 77.) Wiesbaden, 1977.

Rövidített francia fordítása: L’Ecole latine et l’Académie de 1538 à 1621. In: Pierre Schang – Georges Livet (Hrsg.): Histoire du Gymnase Jean Sturm. Berceau de l’Université de Strasbourg 1538–1988. (Société Savante d’Alsace et des Régions de l’Est. Collection «Grandes Publications» Band 34.) Strasbourg, 1988. 17–154.

Die Anfänge des Immerwährenden Reichstags zu Regensburg. Ständevertretung und Staatskunst nach dem Westfälischen Frieden. (Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz Band 143.) Mainz, 1991

Bildung und Wissenschaft 1650–1800. (Enzyklopädie Deutscher Geschichte Band 30.) München, 1994.

Szerkesztett kötetek

- Die Territorien des Reichs im Zeitalter der Reformation und Konfessionalisierung. Land und Konfession 1500–1650. Band 1–7. (Katholisches Leben und Kirchenreform im Zeitalter der Glaubensspaltung/Vereinschriften der Gesellschaft zur Herausgabe des Corpus Catholicorum, Heft 49–57.) Münster, 1989–1997. (Társszerkesztő: Walter Ziegler)
- Die Kaiser der Neuzeit 1519–1918. Heiliges Römisches Reich, Österreich, Deutschland. München, 1990. (Társszerkesztő: Walter Ziegler)
- Volker Press. Adel im Alten Reich. Gesammelte Vorträge und Aufsätze. (Frühneuzeit-Forschungen, Band 4.) Tübingen, 1998. (Társszerkesztő: Franz Brendle, közreműködő: Manfred Rudersdorf és Georg Schmidt)
- Deutschland und Ungarn in ihren Bildungs- und Wissenschaftsbeziehungen während der Renaissance. (Contubernium. Tübinger Beiträge zur Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte, Band 62.) Stuttgart, 2004. (Társszerkesztő: Wilhelm Kühlmann, közreműködő: Wolfram Hauer)
- Peregrinatio Hungarica. Studenten aus Ungarn an deutschen und österreichischen Hochschulen vom 16. bis zum 20. Jahrhundert. (Contubernium. Tübinger Beiträge zur Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte, Band 64.) Stuttgart, 2006. (Társszerkesztő: Fata Márta és Kurucz Gyula, közreműködő: Alfred Lutz és Ingomar Senz)
- Religionskriege im Alten Reich und in Alteuropa. Münster, 2006. (Társszerkesztő: Franz Brendle)
- Die baltischen Lande im Zeitalter der Reformation und Konfessionalisierung. Livland, Estland, Ösel, Ingermanland, Kurland und Lettgallen. Stadt, Land und Konfession 1500–1721. Teil 1–4. (Katholisches Leben und Kirchenreform im Zeitalter der Glaubensspaltung/Vereinschriften der Gesellschaft zur Herausgabe des Corpus Catholicorum, Heft 69–72) Münster, 2009–2012. (Társszerkesztő: Matthias Asche, Werner Buchholz)
- Kriegserfahrungen – Krieg und Gesellschaft in der Neuzeit. Neue Horizonte der Forschung. (Krieg in der Geschichte, hrsg. von Stig Förster – Bernhard R. Kroener – Bernd Wegner, Band 55.) Paderborn, 2009. (Társszerkesztő: Georg Schild, közreműködő: Alkmar von Alvensleben)
- Calvin und Reformiertentum in Ungarn und Siebenbürgen. Helvetisches Bekenntnis, Ethnie und Politik vom 16. Jahrhundert bis 1918. (Reformatiionsgeschichtliche Studien und Texte, Band 155.) Münster, 2010. (Társszerkesztő: Fata Márta)
- Primus Truber 1508–1586. Der slowenische Reformator und Württemberg. (Veröffentlichung der Kommission für geschichtliche Landeskunde in

Baden-Württemberg) Stuttgart, 2011. (Társszerkesztő: Sönke Lorenz und Wilfried Setzler)

Luther und die Evangelisch-Lutherischen in Ungarn und Siebenbürgen. Augsburger Bekenntnis, Bildung, Sprache und Nation vom 16. Jahrhundert bis 1918. (Reformationsgeschichtliche Studien und Texte, Band 167.) Münster, 2017. (Társszerkesztő: Fata Márta, közreműködő: Markus Gerstmeier)

Das Trienter Konzil und seine Rezeption im Ungarn des 16. und 17. Jahrhunderts. (Reformationsgeschichtliche Studien und Texte, Band 171.) Münster, 2019. (Társszerkesztő: Fata Márta, Forgó András, Gabriele Haug-Moritz)

Anton Schindling publikációinak teljes listája:

<https://uni-tuebingen.de/fakultaeten/philosophische-fakultaet/fachbereiche/geschichtswissenschaft/seminareinstitute/neuere-geschichte/personen/senior-professor-schindling/prof-dr-schindling/publikationen/>